

Научен живот

**КОНФЕРЕНЦИЯ „ЕВРОПЕЙСКО СОЦИАЛНО ИЗСЛЕДВАНЕ
ЗА БЪЛГАРИЯ (ESS-ERIC)“**

(14 май 2019 г., УНСС, София)

Българската социологическа асоциация (БСА) организира конференция, ориентирана към изследователи, работещи в полето на социалните науки, за да представи Европейското социално изследване за България (ESS-ERIC) и възможностите, които то предлага за развитието на социологическото знание у нас.

Европейското социално изследване (ЕСИ), чиито специфики бяха представени от Лилия Димова (АСА, БСА), национален координатор, е академично иницирано, крос-национално проучване, което се провежда на всеки две години от 2001 г. до сега с подкрепата на Европейската комисия и Европейската научна фондация. Днес ЕСИ включва 37 страни. България участва за първи път през 2005 г. и до сега успешно е реализирала четири вълни на изследването, пропуска проучванията през 2014 и 2016 г. поради липса на финансиране, но днес ЕСИ е включено в Националната пътна карта на България за научни изследвания от 2018 г., което би трябвало да гарантира устойчивото участие на страната ни. Публичното финансиране за ЕСИ е ключово и се поддържа във всички участващи страни, защото изследването предоставя данните за публичен достъп, а това го превръща в едно от най-големите сравнителни и лонгитюдни проучвания, които разширяват шансовете на социологическото знание в Европа. Едновременно с това, както подчерта Карина Ангелиева, заместник-министър в Министерство на образованието, при откриването на конференцията подобни наднационални изследователски инициативи са възможност за развиване на сътрудничест-

во между институциите, както на национално, така и на европейско ниво. В България провеждането на ЕСИ вече изпълнява тези функции, доколкото с осъществяването му се ангажира Консорциум ESS ERIC – Bulgaria, който обединява шест организации: Университет за национално и световно стопанство (УНСС), Институт за изследване на обществата и знанието (ИИОЗ) при БАН, Национален статистически институт (НСИ), Българска социологическа асоциация (БСА), Агенция за социални анализи (АСА) и Съюз на икономистите в България (СИБ).

Организираната от БСА конференция беше опит за връщане на ЕСИ във фокуса на академичната публичност като изследователско усилие, важно за развитието на социалните науки в България, но и за обществото като цяло, припомни Румяна Стоилова (ИИОЗ), председател на УС на БСА, при откриването на събитието. Именно такива изследвания, които дават възможност за формулиране на политики, основани на знание, могат да върнат престижа на социологията в публичното пространство, каза и заместник-министър Ангелиева. ЕСИ прави изследователското усилие да картографира устойчивостта и динамиката в социалната структура на Европа, като предлага едновременно национални данни за участващите страни и възможност за сравнителни анализи. Едновременно с това проучването се опитва да измерва разбиранията на гражданите за ключови аспекти на обществата им като субективната оценка за благоденствие и щастие, неравенство, справедливост, доверие

в институциите и много други. Всяка от изследователските вълни заедно с повтарящите се въпроси, през които е натрупана вече голяма база данни, е специално фокусирана върху определена, актуална тема като отношението на европейските граждани към климатичните промени или оценките им за демокрацията; фокусът на следващата вълна, в която България ще участва, предстои да бъде консултиран през публична покана с изследователи през октомври.

Конференцията на БСА имаше едновременно институционална и изследователска цел. Тя успя да представи доклади, разработени от изследователските екипи на всяка от участващите в консорциума институции, а Свилен Кателиев (НСИ) описа спецификите на теренната работа при провеждането на ЕСИ. Бяха представени и проучванията на тримата учени, спечелили изследователските стипендиите на БСА за разработки, базирани на данни от последната вълна на ЕСИ, в които България е участвала. Елица Димитрова (ПУ, БСА) анализира актуалния за България проблем, а именно социално-демографските аспекти на раждаемостта; Мариета Христова (УНСС, БСА) представи изследването си за ролята на синдикалните организации в условията на глобализация; Петрана Стойкова (ЮЗУ, БСА) представи доклада си върху политическото отчуждение в съвременното българско общество и, въпреки че не беше представен на конференцията, е публично достъпен на сайта на БСА.

Изследователският фокус на конференцията беше поставен върху щастието, благополучието и устойчивото развитие. Елка Тодорова (УНСС) още в първия панел постави важни методологически въпроси около категориите, през които измерваме щастието и показа колко е важно да се отнасяме рефлексивно към индикаторите за измерване, доколкото те са културно специфични. Камелия Петкова (ИИОЗ при БАН) анализира факторите за щастие в съвременното българско общество, едно изследване, осъществено в съавторство с Румя-

на Стоилова и Александър Герганов (ИИОЗ при БАН). Изследването показва, че има връзка между усещането ни за лично щастие и доверието ни в институциите, накратко по-често се определят като щастливи хората, които имат по-високо доверие в институциите. Като че ли в тази перспектива на контекстуализиране на „щастieto“ можем да представим и доклада, изнесен от Петя Илиева-Тричкова (ИИОЗ при БАН), разработен в съавторство с Пепка Бояджиева (ИИОЗ при БАН, БСА). Благосъстоянието и „здравината“ на социалната тъкан, твърдят авторите, се определят не само от постигнатите публични и частни блага, но и от неравенствата в достъпа до тях. Изследването е фокусирано върху неравенствата в достъпа до образование за възрастни и начина, по който те влияят на разбирането за индивидуално благосъстояние, но едновременно с това и върху начина, по който въздействат върху междуличностното и институционално доверие. Тъкмо неравният достъп до публични блага като че ли излага на риск живота ни заедно и придава „чупливост“ на социалното.

Татяна Хубенова (ИИИ на БАН, СИБ) в доклада си „Социален статус и благополучие: европейският контекст на устойчиво развитие“ (в съавторство с Виктор Йоцов, УНСС, СИБ) подчерта важноста на разграничението между благоденствие – субективно и крехко усещане, и благополучие – по-скоро общо достижение, което може да бъде мислено по-устойчиво. Интересен парадокс, който данните правят видим, е непосредствената връзка между доходи и благоденствие. И ако Татяна Хубенова очерта теоретични посоки в анализите на данните от ЕСИ, то Венелин Бошнаков (УНСС) представи изследване на субективното благосъстояние в страните от Централна и Източна Европа, показвайки потенциала, който ЕСИ дава именно за сравнителни анализи между различните участващи страни.

Отвъд фокуса върху щастието, благосъстоянието и благополучието, участниците в конференцията поставиха в центъра на своите анализи неравенствата, мислени в различ-

на перспектива. Васил Цанов (ИИИ на БАН, СИБ) анализира неравенството в доходите така, както се дефинира от гражданите, а Победна Луканова (ИИИ на БАН, СИБ) обвързва трудовата мотивация с усещането на хората за справедливо и несправедливо заплащане. Специфични измерения на неравенствата, а именно половите неравенства, бяха адресирани в докладите на Тодорка Кинева (УНСС) и на Румяна Стоилова. Тодорка Кинева показва как сложният баланс между семейство и работа засяга по специфичен начин различните възрастови групи, но освен това упражнява неравен натиск върху мъжете и жените. В изследването на Румяна Стоилова (в съавторство с Петя Илиева-Тричкова) „свободата да избираш“ се анализира именно като измерение на неравенство между половете, доколкото тя е ограничена, от една страна от публични политики, но от друга – от нормативни очаквания. Изследването се стреми да открие онези фактори, които имат потенциала да променят традиционните разбирания за социалните роли на пола и да доведат до еманципативни нормативни очаквания, разширяващи възможностите на „свободата да избираш“. Освен това изследователите очертават и ефектите на публичните политики върху това измерение на половото неравенство, показвайки необходимостта от провеждане на политики, основани на изследователски резултати.

Последният панел на конференцията отвори академичният дебат към анализи, основани на данните от другото голямо, сравнително международно изследване, а именно Международна програма за социални изследвания (ISSP), като Лилия Димова представи парадоксите на религиозната вяра в България, а Алексей Пампоров (ИИОЗ при БАН) фокусира доклада си върху религиозността и сексуалната свобода.

Конференцията Европейско социално изследване за България (ESS-ERIC), инициентирана от БСА, даде ясна заявка за усилията на социалните науки да развиват изследвания и експертиза в полза на обществата, ориентирани към разбирането на социалните процеси, от една страна, и към формулирането на публични политики, базирани на данни, от друга. Социологическите анализи на актуални социални теми могат да постигнат известно рационализиране на публичния дебат, а изследвания от типа на ЕСИ могат да фокусират общественото внимание върху дългосрочни проблеми, както и да помогнат да открием пътища за решаването им. Именно затова проведената конференция е само заявка за следващи публични представяния на актуални изследвания, базирани на публични, сравнителни и лонгитюдни данни, каквито ЕСИ предоставя.

Мила Минева